# ĢENERĀLADVOKĀTA JANA MAZAKA [*JÁN MAZÁK*] SECINĀJUMI, sniegti 2010. gada 15. aprīlī[1]

## I — Ievads

1. Ar 2008. gada 30. oktobra nolēmumu, ko Tiesa saņēma 2009. gada 15. janvārī, *Bundesfinanzhof* [Federālā Finanšu tiesa] (Vācija) uzdeva Tiesai prejudiciālus jautājumus par Padomes 1971. gada 14. jūnija Regulas (EEK) Nr. 1408/71 par sociālā nodrošinājuma shēmu piemērošanu darbiniekiem, pašnodarbinātām personām un viņu ģimenes locekļiem, kas pārvietojas Kopienā, kas grozīta un aktualizēta ar Padomes 1996. gada 2. decembra Regulu (EK) Nr. 118/97[2], (turpmāk tekstā — "Regula Nr. 1408/71")[3] 76. panta un Padomes 1972. gada 21. marta Regulas (EEK) Nr. 574/72, ar kuru nosaka īstenošanas kārtību Regulai Nr. 1408/71, kas grozīta ar Regulu (EK) Nr. 647/2005[4], (turpmāk tekstā — "Regula Nr. 574/72")[5] 10. panta interpretāciju.

2. Jautājumi tika uzdoti par Vācijā dzīvojošās šķirtās Vācijas pilsones Gudrunas Švemmeres [*Gudrun Schwemmer*], kuras bijušais vīrs strādā Šveicē, celto prasību pret *Agentur für Arbeit Villingen-Schwenningen — Familienkasse* [Filingenas-Šveningenas Darba aģentūru — Ģimenes pabalstu kasi] (turpmāk tekstā — "Ģimenes pabalstu kase") par tās atteikumu viņai pilnā apmērā piešķirt ģimenes pabalstus par viņas abiem bērniem.

3. Iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai situācijā pēc laulības šķiršanas, kad bērnu tēvs apzināti nepieprasa bērna pabalstu kompetentajā nodarbinātības valstī, mātes dzīvesvietas dalībvalstij jāmaksā bērna pabalsts tikai tādā apmērā, kādā šajā valstī maksājamais pabalsts pārsniedz bērna pabalstu, kuru tēvs varētu saņemt savā nodarbinātības valstī.

1 — Oriģinālvaloda — angļu.

2 — OV 1997, L 28, 1. lpp.

3 — OV 1971, L 149, 2. lpp.

4 — Eiropas Parlamenta un Padomes 2005. gada 13. aprīļa regula, ar ko groza Padomes Regulu (EEK) Nr. 1408/71 par sociālā nodrošinājuma shēmu piemērošanu darbiniekiem, pašnodarbinātām personām un viņu ģimenes locekļiem, kas pārvietojas Kopienā, un Padomes Regulu (EEK) Nr. 574/72, ar kuru nosaka izpildes kārtību Regulai (EEK) Nr. 1408/71 (OV L 117, 1. lpp.).

5 — OV 1972, L 74, 1. lpp.

**II — Tiesību akti**

A — *Kopienu tiesību akti*

1) Līgums starp Kopienu un Šveici

4. Saskaņā ar 1999. gada 21. jūnijā Luksemburgā parakstītā Nolīguma starp Eiropas Kopienu un tās dalībvalstīm, no vienas puses, un Šveices Konfederāciju, no otras puses, par personu brīvu pārvietošanos [6] II pielikumu Regula Nr. 1408/71 un Regula Nr. 574/72 ir piemērojamas šī nolīguma pušu attiecībās.

2) Regula Nr. 1408/71

5. Regulas Nr. 1408/71 13. pantā ar nosaukumu "Vispārīgi noteikumi" attiecībā uz piemērojamo tiesību aktu noteikšanu tiktāl, ciktāl tam ir nozīme, paredzēts:

"1. Ievērojot 14.c un 14.f pantu, uz personām, kam piemēro šo regulu, attiecas tikai vienas dalībvalsts tiesību akti. Minētos tiesību aktus nosaka saskaņā ar šo sadaļu.

2. Ievērojot 14. līdz 17. pantu:

a) persona, kas ir nodarbināta vienā dalībvalstī, ir pakļauta šīs valsts tiesību aktiem arī tad, ja tā dzīvo citā dalībvalstī vai ja citā dalībvalstī atrodas tā uzņēmuma vai indivīda juridiskā adrese vai uzņēmējdarbības vieta, kurš nodarbina šo personu;

[..]."

6. Regulas Nr. 1408/71 73. pantā ar nosaukumu "Darbinieki vai pašnodarbinātas personas, kuru ģimenes locekļi dzīvo dalībvalstī, kas nav kompetentā valsts", noteikts:

"Darbiniekam vai pašnodarbinātai personai, uz kuru attiecas kādas dalībvalsts tiesību akti, [..] ir tiesības par tādiem viņa ģimenes locekļiem, kas dzīvo kādā citā dalībvalstī, uz

6 — OV 2002, L 114, 6. lpp.

ģimenes pabalstiem, ko paredz pirmās še minētās dalībvalsts tiesību akti, tā, it kā viņi dzīvotu šajā valstī."

saskaņā ar 73. vai 74. pantu, tiek apturētas līdz tādai summai, kas paredzēta pirmās dalībvalsts tiesību aktos.

7. Šīs regulas 75. panta 2. punktā noteikts:

2. Ja tajās dalībvalstīs, kurās dzīvo ģimenes locekļi, nav iesniegts pieteikums uz pabalstiem, tad otras dalībvalsts kompetentā institūcija var piemērot 1. punktu tā, it kā pabalsti būtu piešķirti pirmajā dalībvalstī."

"[..] ja tā persona, kurai būtu nodrošināmi ģimenes pabalsti, neizmanto tos ģimenes locekļu uzturēšanai, kompetentā institūcija atbilstīgi tās pienākumiem nodrošina minētos pabalstus tai fiziskajai vai juridiskajai personai, kura faktiski uztur ģimenes locekļus, kā to pieteikusi un pārstāv viņu dzīvesvietas institūcija vai tā institūcija vai organizācija, ko šim nolūkam norīkojusi viņu dzīvesvietas valsts kompetentā iestāde."

3) Regula Nr. 574/72

8. Regulas Nr. 1408/71 76. pantā, kas regulē prioritātes noteikumus gadījumos, kad pārklājas tiesības uz ģimenes pabalstiem saskaņā ar kompetentās valsts tiesību aktiem un saskaņā ar ģimenes locekļu dzīvesvietas valsts tiesību aktiem, noteikts:

9. Regulas Nr. 574/72 10. panta 1. punktā ar nosaukumu "Noteikumi, kas piemērojami gadījumos, kad pārklājas darbinieku vai pašnodarbinātu personu tiesības uz ģimenes pabalstiem vai ģimenes piemaksām", noteikts:

"1. Ja vienā un tajā pašā laika posmā par vienu un to pašu ģimenes locekli sakarā ar darbu kādā profesijā tās dalībvalsts tiesību aktos, kurā ģimenes locekļi dzīvo, ir paredzēti ģimenes pabalsti, tad tiesības uz ģimenes pabalstiem, kas maksājami saskaņā ar citas dalībvalsts tiesību aktiem, attiecīgā gadījumā

"a) Tiesības uz pabalstiem vai ģimenes piemaksām, kas pienākas saskaņā ar dalībvalsts tiesību aktiem, kuros tiesību iegūšana uz šiem pabalstiem vai piemaksām netiek pakļauta nosacījumam par apdrošināšanu, darbu vai pašnodarbinātību, tiek apturētas, ja tā paša laika posma laikā un par to pašu ģimenes locekli pienākas pabalsti vienīgi atbilstīgi citas dalībvalsts attiecīgajiem tiesību aktiem

vai, piemērojot regulas 73., 74., 77. vai 78. pantu, līdz šo pabalstu summai.

B — *Valsts tiesību akti*

10. Likuma par ienākuma nodokli [*Einkommensteuergesetz*] (turpmāk tekstā — "*EStG*") 62. un 63. pantā noteiktas tiesības saņemt Vācijas bērna pabalstu.

b) Ja tomēr pirmajā še nosauktajā dalībvalstī tiek veikta profesionāla darbība:

11. EStG 62. panta 1. punkta 1. apakšpunktā noteikts:

"Saskaņā ar šo likumu tiesības saņemt bērna pabalstu par bērniem 63. panta nozīmē ir personām, kuru pastāvīgā dzīvesvieta vai uzturēšanās vieta ir Vācijā."

i) tādu pabalstu gadījumā, kas — vai nu vienīgi saskaņā ar citas dalībvalsts tiesību aktiem, vai saskaņā ar regulas 73. vai 74. pantu — pienākas personai, kura ir tiesīga uz ģimenes pabalstiem, vai personai, kurai tos izmaksā, tad tiesības uz ģimenes pabalstiem, kas pienākas vai nu vienīgi saskaņā ar šīs otras dalībvalsts tiesību aktiem, vai saskaņā ar šiem pantiem, tiek apturētas līdz tādai ģimenes pabalstu summai, kāda ir paredzēta tās dalībvalsts tiesību aktos, kurā šis ģimenes loceklis dzīvo. To pabalstu izmaksas, ko veic dalībvalsts, kurā šis ģimenes loceklis dzīvo, sedz šī dalībvalsts;

12. 63. panta 1. punkta 1. apakšpunktā noteikts:

"Bērni: bērni 32. panta 1. punkta nozīmē."

13. 32. panta 1. punkta 1. apakšpunktā noteikts:

"Bērni ir bērni, kas ir nodokļu maksātāja pirmās pakāpes radinieki."

14. *EStG* 65. panta 1. punktā noteikts, ka bērna pabalstu nemaksā par bērniem, par kuriem

[..]."

ir vai varētu būt tiesības uz bērna pabalstu citā valstī.

17. Ar 2006. gada 21. marta lēmumu Ģimenes pabalstu kase no 2006. gada janvāra noteica daļēju bērna pabalstu EUR 44,25 par katru bērnu, jo Vācijas bērna pabalsts, kura lielums ir EUR 154, pārsniedz Šveicē tēvam pieejamo ģimenes pabalstu EUR 109,75 par katru bērnu.

## III — Faktiskie apstākļi, tiesvedība un uzdotie jautājumi

15. No iesniegtā lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka G. Švemmere ar abiem saviem 1992. un 1995. gadā dzimušajiem bērniem dzīvo Vācijā. 2005. gadā viņa kļuva par pašnodarbinātu personu īpašumu apsaimniekošanas, mājkalpošanas un tīrīšanas pakalpojumu jomā. No 2006. gada maija viņa nebūtiski tika nodarbināta kādā uzņēmumā. G. Švemmere attiecīgajā laika periodā veica brīvprātīgas iemaksas *Deutsche Rentenversicherung* [Vācijas pensiju apdrošināšanās shēmā] (turpmāk tekstā — "VPA"), kā arī iemaksas veselības un aprūpes apdrošināšanai *Deutschen Angestelltenkrankenkasse* [Vācijas darbinieku slimokasē] (turpmāk tekstā — "VDS").

16. Bērnu tēvs, ar kuru prasītāja kopš 1997. gada ir šķīrusies, strādā Šveicē. Saskaņā ar Šveices tiesību aktiem maksājamo ģimenes pabalstu EUR 109,75 apmērā par katru bērnu viņš nav pieprasījis.

18. Ģimenes pabalstu kase uzskata — šo uzskatu apelācijas tiesvedībā apstiprina *Finanzgericht* [Finanšu tiesa] —, ka G. Švemmeres tiesības uz bērna pabalstu nosakāmas atbilstoši Regulas Nr. 1408/71 un Regulas Nr. 574/72 normām par pabalstu pārklāšanos. Tā kā G. Švemmere neveica nekādu profesionālu darbību Regulas Nr. 574/72 10. panta 1. punkta b) apakšpunkta i) daļas nozīmē, tad saskaņā ar šīs regulas 10. panta 1. punkta a) apakšpunktu tiesības uz ģimenes pabalstu Šveicē prevalē pār tiesībām uz Vācijas bērna pabalstu. *Finanzgericht* un Ģimenes pabalstu kase uzskata, ka saskaņā ar *mutatis mutandis* piemērojamo Regulas Nr. 1408/71 76. panta 2. punktu jautājumam par to, vai ģimenes pabalsts Šveicē patiešām ir pieprasīts, nav nozīmes. Rīcības brīvība, ko piešķir šis noteikums, ir interpretējama tikai tādējādi, ka vienīgi pamatotos izņēmuma gadījumos var pieņemt, ka nodarbinātības valstī ģimenes pabalsti nav piešķirti, līdz ar to dzīvesvietas valstij ģimenes pabalsti ir jāmaksā pilnā apmērā.

19. Tiesvedībā iesniedzējtiesā G. Švemmere tam iebilst, apgalvodama, ka viņai pienākas bērna pabalsts pilnā apmērā tāpēc, ka viņa Vācijā veic profesionālu darbību. G. Švemmere uzskata, ka nebūtiski nodarbinātas personas ir pielīdzināmas obligāti apdrošinātiem darbiniekiem. Katrā ziņā bērnu tēvs Šveicē, kas ir kompetentā nodarbinātības valsts, apzināti nepieprasa ģimenes pabalstus, lai viņai kaitētu. Regulas Nr. 574/72 10. panta 1. punktā nav reglamentēta šāda situācija.

20. Iesniedzējtiesa konstatē, ka šajā lietā ģimenes pabalstu pārklāšanās problēma jārisina atbilstoši Regulas Nr. 574/72 10. panta 1. punkta a) apakšpunktam, jo tā uzskata, ka G. Švemmere Vācijā neveica profesionālu darbību šīs regulas 10. panta 1. punkta b) apakšpunkta i) daļas nozīmē. Šajā sakarā iesniedzējtiesa norāda, ka saskaņā ar Regulas Nr. 574/72 10. panta 1. punkta a) apakšpunkta tekstu tiesības uz bērna pabalstu dzīvesvietas valstī aptur tikai tad, ja ģimenes pabalsti pienākas nodarbinātības valstī. Tomēr šajā lietā nodarbinātības valstī nepienākas nekādi ģimenes pabalsti: Šveicē ģimenes pabalstus piešķir tikai tad, ja tos pieprasa, un bērnu tēvs, lai gan viņam ir tiesības uz šiem pabalstiem, nav iesniedzis attiecīgu pieteikumu.

21. Turklāt iesniedzējtiesa izsaka šaubas par to, vai šajā lietā *mutatis mutandis* ir jāpiemēro Regulas Nr. 1408/71 76. panta 2. punkts, kā to apgalvo G. Švemmere.

22. Šādos apstākļos *Bundesfinanzhof* nolēma apturēt tiesvedību un iesniegt Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai Regulas Nr. 1408/71 76. panta 2. punkta noteikums ir *mutatis mutandis* piemērojams Regulas Nr. 574/72 10. panta 1. punkta a) apakšpunktam gadījumos, kad viens no vecākiem, kurš ir tiesīgs saņemt pabalstu, nav iesniedzis pieteikumu par viņam nodarbinātības valstī maksājamiem ģimenes pabalstiem?

2) Gadījumā, ja Regulas Nr. 1408/71 76. panta 2. punkts ir piemērojams *mutatis mutandis*: uz kādiem rīcības brīvības apsvērumiem pamatojoties, par ģimenes pabalstiem atbildīgā dzīvesvietas valsts kompetentā institūcija var piemērot Regulas Nr. 574/72 10. panta 1. punkta a) apakšpunktu tā, it kā pabalsti nodarbinātības valstī ir tikuši piešķirti? Vai brīvību prezumēt ģimenes pabalstu saņemšanu nodarbinātības valstī var ierobežot, ja persona, kas ir tiesīga tos saņemt, nodarbinātības valstī viņai pienākošos ģimenes pabalstus apzināti nav pieprasījusi, lai

kaitētu personai, kas dzīvesvietas valstī ir tiesīga saņemt bērna pabalstu?"

## IV — Juridiskā analīze

### A — *Lietas dalībnieku galvenie prasījumi*

23. Lietuvas un Austrijas valdības un Eiropas Komisija šajā procesā iesniedza rakstiskus apsvērumus. G. Švemmere, Vācijas valdība un Komisija bija pārstāvētas 2010. gada 10. februāra tiesas sēdē.

24. Saskaņā ar G. Švemmeres tiesas sēdē izteiktajiem apsvērumiem viņa jāuzskata par personu, uz kuru attiecas Regulas Nr. 1408/71 1. pants, lai gan viņa bija tikai nebūtiski nodarbināta un viņa nebija obligāti apdrošināta pret bezdarbu, kā to prasa šīs regulas I pielikuma I daļas E punkts. Šajā kontekstā šis pielikums neesot būtisks. Turklāt G. Švemmere uzskata, ka Regulas Nr. 1408/71 75. panta 2. punkts ir *mutatis mutandis* piemērojams konkrētajos apstākļos, kad persona, kas ir nodarbināta citā dalībvalstī, nepieprasa un nesaņem ģimenes pabalstus attiecīgo ģimenes locekļu uzturēšanai.

25. Vācijas valdība norāda, ka saskaņā ar *EstG* 65. pantu Vācijā nav tiesības uz ģimenes pabalstiem, ja tiesības uz līdzīgiem pabalstiem ir citā dalībvalstī. Turklāt G. Švemmeres gadījumā šādas tiesības nerodas arī saskaņā ar Regulu Nr. 1408/71, jo — atbilstoši šīs regulas I pielikuma I daļas E punktam — Regulas Nr. 1408/71 III sadaļas 7. nodaļa nav piemērojama. Turpretim Regulas Nr. 574/72 10. pants principā ir piemērojams G. Švemmeres situācijā, izņemot to, ka viņa nav veikusi profesionālu darbību šīs regulas 10. panta 1. punkta b) apakšpunkta i) daļas nozīmē. Tādējādi Šveicei ir primārā kompetence attiecībā uz ģimenes pabalstu izmaksu.

26. Par Regulas Nr. 1408/71 76. panta 2. punktu Vācijas valdība apgalvo, ka šis noteikums jāpiemēro *mutatis mutandis* tā, it kā attiecīgie pabalsti būtu bijuši piešķirti Šveicē. Tomēr Vācijas valdība ierosina izmantot šīs regulas 75. panta 2. punktu, lai risinātu šāda veida situācijas, kad viens no vecākiem nepieprasa ģimenes pabalstus.

27. Arī Lietuvas valdība uzskata, ka Regulas Nr. 1408/71 76. panta 2. punkts ir piemērojams iesniedzējtiesā izskatāmās lietas apstākļiem,

kurus regulē Regulas Nr. 574/72 10. panta 1. punkta a) apakšpunkts, un ka tādēļ tam, vai attiecīgie pabalsti bija vai nebija pieprasīti, nav nozīmes. Tā apgalvo, ka šādas pieejas pareizību nosaka sistēmas, kas izveidota atbilstoši Regulai Nr. 1408/71 un Regulai Nr. 574/72, galvenais mērķis — nepieļaut pabalstu pārklāšanos. Turklāt atšķirīga interpretācija būtu pretrunā principam, ka sociālās palīdzības jomā jābūt adekvātai sloga sadalei starp dalībvalstīm [7], un, ņemot vērā joprojām pastāvošos ierobežojumus nepieciešamās informācijas apmaiņā starp dalībvalstīm, to arī būtu grūti īstenot praksē.

28. Par otro prejudiciālo jautājumu Lietuvas valdība ierosina, ka, ņemot vērā rīcības brīvību, ko dalībvalstīm piešķir Regulas Nr. 1408/71 76. panta 2. punkts, kompetentām iestādēm, apsverot konkrētās lietas apstākļus, jālemj, vai šis noteikums ir jāpiemēro un vai var uzskatīt, ka attiecīgais pabalsts ir bijis piešķirts citā dalībvalstī.

29. Austrijas valdība uzskata, ka, pamatojoties uz iesniedzējtiesas sniegto informāciju, nevar noteikt, vai G. Švemmere ir uzskatāma par darbinieku Regulas Nr. 1408/71 1. panta, kas skatīts kopā ar I pielikuma I daļas E punktu, nozīmē vai par personu, kas veic profesionālu darbību Regulas Nr. 574/72 10. panta 1. punkta b) apakšpunkta i) daļas nozīmē.

30. Tomēr Austrijas valdība apgalvo, ka Regulas Nr. 1408/71 76. panta 2. punkts principā ir piemērojams šādā gadījumā, jo šis noteikums galvenokārt ir paredzēts, lai novērstu kompetences maiņu par sliktu dalībvalstij, kurai nebija primārā kompetence, vienīgi apzinātās pabalsta nepieprasīšanas dēļ. Līdz ar to nav svarīgi, vai G. Švemmeres bijušais laulātais apzināti nepieprasīja bērna pabalstu un vai viņš to darīja, lai viņai kaitētu.

31. Tomēr, tā kā šāda interpretācija varētu izraisīt diezgan neapmierinošas sekas, ko Austrijas valdība atzīst, jāapsver, vai vecākiem, kuru laulība ir šķirta vai kuri dzīvo šķirti, normas par pabalstu pārklāšanos jāpiemēro bez ierobežojumiem. Varētu pamatoti apgalvot, ka iesniedzējtiesā izskatāmajā lietā Regula Nr. 1408/71 vispār nav jāpiemēro, jo tēvs dzīvo šķirti un līdz ar to regulas nozīmē vairs nav uzskatāms par ģimenes locekli. Tādējādi

7 — Šajā sakarā tā atsaucas uz 2001. gada 20. septembra spriedumu lietā C-184/99 *Grzelczyk* (*Recueil*, I-6193. lpp., 44. punkts) un 2005. gada 15. marta spriedumu lietā C-209/03 *Bidar* (Krājums, I-2119. lpp., 56. un nākamie punkti).

tiesības uz bērna pabalstu būtu jāizvērtē, atsaucoties tikai uz dzīvesvietas valsts tiesību aktiem.

32. Komisija norāda, ka Regulas Nr. 1408/71 76. panta 2. punktu piemēro tikai tad, ja šīs regulas 76. panta 1. punkta nosacījumi ir izpildīti, t.i., tikai tad, ja dzīvesvietas dalībvalsts nodrošina ģimenes pabalstus saistībā ar profesionālās darbības veikšanu. Tā kā G. Švemmere nav darbinieks Regulas Nr. 1408/71 I pielikuma I daļas E punkta nozīmē un tāpēc uz viņu neattiecas šīs regulas materiālās piemērošanas joma, regulas 76. panta 2. punkts viņai principā nav piemērojams.

33. Katrā ziņā Komisija uzskata, ka nepastāv *lacuna* (robs tiesību aktos), kas pamatotu *mutatis mutandis* Regulas Nr. 1408/71 76. panta 2. punkta piemērošanu. Turklāt šajā sakarā Komisija atgādina, ka saskaņā ar Tiesas judikatūru nevar apturēt tiesības uz pabalstiem, pamatojoties uz Regulas Nr. 1408/71 76. pantu, ja attiecīgā dalībvalsts pabalstus nemaksā tāpēc, ka nav izpildīti visi šīs dalībvalsts tiesību aktos paredzētie nosacījumi pabalstu faktiskai saņemšanai, ieskaitot nosacījumu, ka tie, pirmkārt, ir jāpieprasa[8]. Lai gan šis princips tika noformulēts lietās, kurās pabalstu nepieprasīja dzīvesvietas valstī, tas būtu arī jāpiemēro gadījumos, kad pabalstu nepieprasa nodarbinātības valstī.

34. Turpinājumā Komisija norāda, ka saskaņā ar Regulas Nr. 574/72 10. panta 1. punkta a) apakšpunktu tiesības uz bērna pabalstu aptur vienīgi tad, ja ģimenes pabalsti pienākas nodarbinātības valstī. Tā uzskata, ka, tā kā tēvs nepieprasīja ģimenes pabalstus, kuri viņam Šveicē pienācās, un tā kā līdz ar to netika izpildīti visi nosacījumi, kas regulē šo pabalstu izmaksu, šī noteikuma nozīmē viņam nodarbinātības valstī "nepienākas" nekādi ģimenes pabalsti. Tādēļ pabalsti nevar pārklāties.

35. Turklāt Komisija uzskata, ka Regulas Nr. 574/72 10. panta 1. punkta b) apakšpunkts nešķiet atbilstīgs, jo G. Švemmere neveic profesionālu darbību Vācijā.

36. Visbeidzot, Komisija ierosina, ka, izmantojot Regulas Nr. 1408/71 75. panta 2. punktu, Vācijas iestādes var novērst to, ka tām vienām pašām jāsedz bērnu pabalstu izmaksa.

8 — 1984. gada 13. novembra spriedums lietā C-191/83 *Salzano* (*Recueil*, I-3741. lpp., 10. punkts), 1986. gada 23. aprīļa spriedums lietā C-153/84 *Ferraioli* (*Recueil*, I-1401. lpp., 14. punkts) un 1990. gada 4. jūlija spriedums lietā C-117/89 *Kracht* (*Recueil*, I-2781. lpp., 18. punkts).

B — *Vērtējums*

37. Ar saviem jautājumiem, kurus ir lietderīgi izvērtēt kopā, iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai saskaņā ar Regulas Nr. 1408/71 76. pantā un Regulas Nr. 574/72 10. pantā paredzētajām normām par pabalstu pārklāšanās novēršanu iesniedzējtiesas izskatāmās lietas situācijā, kad bijušajam laulātajam, kas ir viens no vecākiem attiecīgajiem bērniem, ir tiesības uz ģimenes pabalstiem saskaņā ar nodarbinātības valsts tiesību aktiem, bet viņš šos pabalstus faktiski nesaņem, jo tos nepieprasa, var (daļēji) apturēt tiesības uz bērna pabalstu, kas maksājams saskaņā ar dalībvalsts tiesību aktiem, kurā otrs vecāks dzīvo kopā ar attiecīgajiem bērniem.

38. Iesākumā, pirmkārt, ir svarīgi norādīt, ka netiek apstrīdēts tas, ka attiecīgais Vācijas bērna pabalsts atbilst nosacījumiem, lai to uzskatītu par "ģimenes pabalstu" Regulas Nr. 1408/71 4. panta 1. punkta h) apakšpunkta nozīmē [9]. Tādēļ uz šo situāciju attiecas regulas materiālās piemērošanas joma.

39. Otrkārt, attiecībā uz Regulas Nr. 1408/71 piemērošanu *ratione personae* ir skaidrs, ka katrā ziņā G. Švemmeres bijušais laulātais Šveicē, kas ir viņa dzīvesvietas valsts, veic darbības kā "darbinieks" šīs regulas 1. panta a) punkta nozīmē.

40. Līdz ar to šajā sakarā nav jākonstatē, ka arī G. Švemmere ir uzskatāma par darbinieku Regulas Nr. 1408/71 1. panta, kas skatīts kopā ar I pielikuma I daļas E punktu, nozīmē, jo saskaņā ar šīs regulas 2. pantu un Tiesas judikatūru Regula Nr. 1408/71 principā attiecas arī uz ģimenes locekļu situācijām vai, kā šajā gadījumā, darbinieka vai pašnodarbinātās personas bijušo laulāto situācijām [10].

41. Šajā sakarā, tā kā Regula Nr. 1408/71 attiecas arī uz situācijām pēc laulības šķiršanas [11], pamatojoties uz to, ka bērnu tēvs ir šķīries no G. Švemmeres un dzīvo šķirti no saviem bērniem, nevar uzskatīt — pretēji Austrijas valdības izteiktajiem apsvērumiem —, ka G. Švemmeres situācija ir vienīgi valsts

9 — Šajā ziņā sal. 2008. gada 28. maija spriedumu lietā C-352/06 *Bosmann* (Krājums, I-3827. lpp.), kas arī attiecās uz Vācijas bērna pabalstu.

10 — Šajā sakarā cita starpā skatīt 1983. gada 3. februāra spriedumu lietā C-149/82 *Robards* (*Recueil*, I-171. lpp., 15. punkts), 1998. gada 5. marta spriedumu lietā C-194/96 *Kulzer* (*Recueil*, I-895. lpp., 32. punkts) un 2002. gada 5. februāra spriedumu lietā C-255/99 *Humer* (*Recueil*, I-1205. lpp., 42. punkts).

11 — Šajā sakarā skatīt arī 2009. gada 26. novembra spriedumu lietā C-363/08 *Slanina* (Krājums, I-11111. lpp., 30. punkts).

iekšēja lieta un ir pilnīgi ārpus regulas piemērošanas jomas.

42. Tādēļ ir svarīgi norādīt, ka Regula Nr. 1408/71 ir *ratione materiae* un *ratione personae* piemērojama tādā situācijā kā G. Švemmeres situācija, ko es izvērtēšu atbilstoši Regulas Nr. 1408/71 un Regulas Nr. 574/72 attiecīgajiem noteikumiem.

43. Attiecībā uz ģimenes pabalstiem Regulas Nr. 1408/71 73. pantā noteikts, ka darbiniekam vai pašnodarbinātai personai, uz kuru attiecas A dalībvalsts tiesību akti, ir tiesības par tādiem viņa ģimenes locekļiem, kas dzīvo B dalībvalstī, uz ģimenes pabalstiem, ko paredz A dalībvalsts tiesību akti, tā, it kā viņi dzīvotu A valstī. Šī noteikuma precīzais mērķis ir nodrošināt, lai ģimenes locekļi, kas dzīvo citā dalībvalstī nekā A dalībvalsts, saņem ģimenes pabalstus, kurus paredz piemērojamie tiesību akti [12].

44. Tādējādi atbilstoši Regulas Nr. 1408/71 73. pantam tiesības uz ģimenes pabalstiem par G. Švemmeres bērniem principā rodas saskaņā ar Šveices, kas ir viņas bijušā laulātā nodarbinātības valsts, tiesību aktiem, kā to iesniedzējtiesa ir norādījusi un kas tiesvedībā šajā tiesā nekad nav ticis apstrīdēts.

45. No otras puses, ir svarīgi norādīt, ka G. Švemmerei Vācijā, kur viņa kopā ar abiem bērniem dzīvo, ir tiesības uz Vācijas bērna pabalstu par saviem bērniem, jo saskaņā ar Vācijas tiesību aktiem šo pabalstu izmaksā, pamatojoties uz to, ka gan mātes, gan attiecīgo bērnu dzīvesvieta ir Vācijā [13].

46. Tādēļ, ņemot vērā to, ka tiesības uz ģimenes pabalstiem ir gan saskaņā ar G. Švemmeres dzīvesvietas valsts tiesību aktiem, gan viņas bijušā laulātā nodarbinātības un dzīvesvietas valsts tiesību aktiem, strīdīgais jautājums jārisina atbilstoši Regulas Nr. 1408/71 76. pantā un Regulas Nr. 574/72 10. pantā paredzētajiem noteikumiem par pabalstu pārklāšanās novēršanu.

12 — 1996. gada 10. oktobra spriedums apvienotajās lietās C-245/94 un C-312/94 *Hoever* un *Zachow* (*Recueil*, I-4895. lpp., 32. punkts) un iepriekš 10. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *Humer*, 39. punkts.

13 — Manuprāt, šajā sakarā Vācijas valdības tiesas sēdē izteiktais apgalvojums, ka ar *EStG* 65. pantu tiek izslēgtas jebkādas tiesības uz bērna pabalstu, ja līdzīgs pabalsts pienākas citā dalībvalstī, nav svarīgs. Šī noteikuma mērķis ir risināt kompetences konfliktus vai, precīzāk, novērst ģimenes pabalstu pārklāšanos. Kā tāds tas ir valsts tiesību noteikums, kas ir līdzīgs Regulas Nr. 1408/71 un Regulas Nr. 574/72 noteikumiem, un, ņemot vērā Kopienu tiesību prioritāti, jāinterpretē un jāpiemēro atbilstoši šīm regulām. Ja piekristu Vācijas valdības izteiktajam apgalvojumam un ja, nosakot, vai G. Švemmerei principā ir tiesības uz bērna pabalstu saskaņā ar Vācijas tiesību aktiem, ņemtu vērā *EStG* 65. pantu, attiecības starp regulām un valsts tiesību aktiem tiktu pilnīgi izmainītas.

47. Pirmkārt, šajā sakarā ir jāpiebilst, ka Regulas Nr. 1408/71 76. panta mērķis ir atrisināt gadījumus, kad ģimenes locekļa profesionālās darbības dēļ tiesības uz ģimenes pabalstiem saskaņā ar šīs regulas 73. pantu pārklājas ar tiesībām saskaņā ar ģimenes locekļa dzīvesvietas valsts tiesību aktiem [14].

48. Tomēr, tā kā vienīgais nosacījums attiecīgā Vācijas bērna pabalsta piešķiršanai ir dzīvesvieta Vācijā un tā piešķiršana nav atkarīga no profesionālās darbības, Regulas Nr. 1408/71 76. pants neattiecas uz šo lietu.

49. Turpretim Regulas Nr. 574/72 10. pants attiecas uz gadījumiem, kad pastāv pārklāšanās risks starp tiesībām saņemt ģimenes pabalstus saskaņā ar Regulas Nr. 1408/71 73. pantu un tiesībām saņemt ģimenes pabalstus, kas nav pakļauti profesionālās darbības nosacījumiem, saskaņā ar dzīvesvietas valsts tiesību aktiem [15].

50. Tāpēc šķiet, ka Regulas Nr. 574/72 10. pants šajā sakarā ir atbilstošs noteikums pabalstu pārklāšanās novēršanai.

51. Regulas Nr. 574/72 10. panta 1. punkta a) apakšpunkts it īpaši nosaka, ka, ja ģimenes pabalsti pienākas dzīvesvietas valstī neatkarīgi no nosacījumiem par apdrošināšanu, darbu vai pašnodarbinātību, šādas tiesības tiek apturētas, ja pabalsts pienākas saskaņā ar Regulas Nr. 1408/71 73. pantu.

52. Tādējādi saskaņā ar šo noteikumu pabalsti, kurus izmaksā nodarbinātības valsts, ir prioritāri attiecībā pret pabalstiem, kurus izmaksā dzīvesvietas valsts, kas tādā veidā tiek apturēti [16].

53. Tomēr, ja persona, kurai pienākas attiecīgie ģimenes pabalsti, vai persona, kurai tie tiek maksāti, veic arī profesionālo darbību dzīvesvietas dalībvalstī, Regulas Nr. 574/72 10. panta 1. punkta b) apakšpunkta i) daļa maina prioritāti par labu šīs dalībvalsts kompetencei, jo tā paredz tiesību uz pabalstiem saskaņā

14 — Skat 2005. gada 7. jūnija spriedumu lietā C-543/03 *Dodl and Oberhollenzer* (Krājums, I-5049. lpp., 53. punkts) un iepriekš 11. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Slanina*, 36. punkts.

15 — Sal. ar iepriekš 14. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Dodl and Oberhollenzer*, 54. punkts.

16 — Tostarp skatīt 1992. gada 9. decembra spriedumu lietā C-119/91 *McMenamin* (*Recueil*, I-6393. lpp., 17. punkts).

ar Regulas Nr. 1408/71 73. pantu apturēšanu nodarbinātības valstī [17].

54. Līdz ar to, kā G. Švemmere apgalvoja tiesvedībā iesniedzējtiesā, ja atzītu, ka viņa Vācijā, dzīvesvietas valstī, veica profesionālu darbību Regulas Nr. 574/72 10. panta 1. punkta b) apakšpunkta i) daļas nozīmē, viņai katrā ziņā būtu tiesības uz Vācijas bērna pabalstu pilnā apmērā.

55. Tomēr saskaņā ar iesniedzējtiesas secinājumiem tā nav, jo galvenais iemesls, kāpēc G. Švemmeri nevar uzskatīt par "darbinieku" vai "pašnodarbināto" personu Regulas Nr. 1408/71 1. panta, kas skatīts kopā ar I pielikuma I daļas E punktu, nozīmē, ir tas, ka viņai nebija obligātās apdrošināšanas un viņa tādējādi neizpildīja vienu no nosacījumiem, ko attiecībā uz Vāciju paredz šis pielikums.

56. Šajā sakarā Tiesas sēdē tika izvirzīts jautājums par to, vai pretēji iesniedzējtiesas pieņēmumam var uzskatīt, ka G. Švemmere — ņemot vērā viņas pašnodarbinātību īpašumu apsaimniekošanas, mājkalpošanas un tīrīšanas pakalpojumu jomā 2005. gadā un viņas nebūtisku nodarbinātību no 2006. gada maija — veica profesionālu darbību Regulas Nr. 574/72 10. panta 1. punkta b) apakšpunkta i) daļas nozīmē, vienlaikus nekvalificējoties kā "darbinieks" vai "pašnodarbināta" persona Regulas Nr. 1408/71 1. panta, kas skatīts kopā ar I pielikuma I daļas E punktu, nozīmē.

57. Tomēr, manuprāt, Tiesa nevar atrisināt šajā lietā izvirzītos jautājumus, vienkārši pamatojoties uz šo hipotēzi. Pat ja iesniedzējtiesa izmainītu savu Regulas Nr. 574/72 10. panta 1. punkta b) apakšpunkta i) daļā minētā jēdziena "profesionālā darbība" interpretāciju, tai joprojām būtu jākonstatē, vai G. Švemmeres gadījumā šie nosacījumi patiešām ir izpildīti. Turklāt, ņemot vērā to, kādai, manuprāt, jābūt atbildei uz uzdotajiem jautājumiem, man nešķiet, ka šis jautājums ir jāapsver [18].

58. Tāpēc, pieņemot, ka G. Švemmere neveica profesionālu darbību Regulas Nr. 574/72 10. panta 1. punkta b) apakšpunkta i) daļas nozīmē, jāizvērtē, vai saskaņā ar šīs regulas 10. panta 1. punkta a) apakšpunktu bērna pabalsts, kas pienākas dzīvesvietas valstī,

17 — Tostarp skat. iepriekš 16. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *McMenamin*, 17. punkts, un iepriekš 9. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Bosmann*, 22. punkts.

18 — Skat. 65. punktu.

ir jāaptur iesniedzējtiesā izskatāmās lietas konkrētajos apstākļos, kad bijušajam laulātajam saskaņā ar Regulas Nr. 1408/71 73. pantu pienākas līdzīgi ģimenes pabalsti viņa nodarbinātības valstī, bet šie pabalsti netiek faktiski izmaksāti, jo tie nav pieprasīti.

59. Šajā sakarā ir svarīgi norādīt, ka spriedumā lietā *Salzano* [19], spriedumā lietā *Ferraioli* [20] un spriedumā lietā *Kracht* [21] Tiesai jau bija iespēja izvērtēt pretēju gadījumu, t.i., jautājumu, vai pabalsti, kas saskaņā ar Regulas Nr. 1408/71 73. pantu pienākas nodarbinātības valstī, ir jāaptur situācijā, kad atbilstoši pabalsti, kas izmaksājami dzīvesvietas valstī, nebija pieprasīti un līdz ar to faktiski netika maksāti. Tiesa nolēma, ka pabalstu nemaksāšana citā attiecīgajā dalībvalstī, pamatojoties uz to, ka nav izpildīti visi šīs dalībvalsts tiesību aktos paredzētie nosacījumi pabalstu faktiskai saņemšanai, ieskaitot nosacījumu, ka tie, pirmkārt, ir jāpieprasa, neizraisa nekādu pabalstu apturēšanu kompetentajā dalībvalstī — šajos gadījumos nodarbinātības valstī [22].

60. Tādējādi šajās lietās Tiesa lēma, pamatojoties uz principu, ka tiesības, kas pienākas saskaņā ar Regulas Nr. 1408/71 73. pantu, var apturēt tikai tad, ja pabalsti ir faktiski izmaksāti dzīvesvietas valstī [23]. Lai gan šāda pieeja tika piemērota attiecībā uz pabalstu pārklāšanos saskaņā ar Regulas Nr. 1408/71 76. pantu, manuprāt, nav pamata to nepiemērot arī šajā situācijā, ko regulē Regulas Nr. 574/72 10. panta 1. punkta a) apakšpunkts un kad ir tiesības saņemt pabalstus nodarbinātības valstī, bet šie pabalsti faktiski netiek maksāti, jo tie nav pieprasīti.

61. Regulas Nr. 1408/71 76. pants tika grozīts un papildināts ar jaunu 2. pantu, kas ļauj nodarbinātības dalībvalstij apturēt tiesības uz ģimenes pabalstiem, ja dzīvesvietas dalībvalstī pabalsti netiek pieprasīti un līdz ar to šī dalībvalsts neveic nekādus maksājumus.

19 — Iepriekš minēts 8. zemsvītras piezīmē.

20 — Iepriekš minēts 8. zemsvītras piezīmē.

21 — Iepriekš minēts 8. zemsvītras piezīmē.

22 — Šajā sakarā skat. iepriekš 8. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Salzano*, iepriekš 8. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Ferraioli*, 14. punkts, un iepriekš 8. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Kracht*, 11. un 18. punkts.

23 — Skat. arī iepriekš 16. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *McMenamin*, 26. punkts.

62. Tomēr šāda norma netika pieņemta attiecībā uz Regulas Nr. 574/72 10. panta 1. punkta a) apakšpunktu. Šajā sakarā ir svarīgi norādīt, ka *Kracht* lietā Tiesa atteicās pārskatīt iepriekš minēto judikatūru atbilstoši jaunajai Regulas Nr. 1408/71 76. panta redakcijai, lai gan jaunais 2. pants jau bija pieņemts (kaut gan tas vēl nebija piemērojams). Cita starpā Tiesa atzīmēja, ka šīs regulas 76. panta iepriekšējā interpretācija atbilst Līguma principam par darbinieku brīvas pārvietošanās nodrošināšanu [24]. Turklāt šajā sakarā Tiesa noraidīja argumentus, kas ir līdzīgi šajā lietā izvirzītajiem argumentiem, saskaņā ar kuriem jebkāda izvēles iespēja personām, kurām pienākas pabalsti — vai izmaiņas finanšu sloga sadalē starp attiecīgajām dalībvalstīm — ir jāizslēdz [25].

63. Šādos apstākļos nešķiet, ka Regulas Nr. 1408/71 76. pantā paredzētā norma jāpiemēro līdzīgi kā Regulas Nr. 574/72 10. panta 1. punkta a) apakšpunkts, kas ir apskatāmais noteikums [26].

64. Visbeidzot, šādos apstākļos pieeja, ka tiesības uz pabalstiem dzīvesvietas dalībvalstī nevar apturēt, atbilst pastāvīgajai judikatūrai tādējādi, ka normu par ģimenes pabalstu pārklāšanās novēršanu — Regulas Nr. 574/72 10. panta 1. punkta a) apakšpunkts — nevar piemērot veidā, kas bez iemesla izslēdz attiecīgo personu tiesības uz dalībvalsts tiesību aktos noteiktiem pabalstiem [27].

65. No visiem iepriekš minētajiem apsvērumiem izriet, ka atbildei uz valsts tiesas iesniegtajiem jautājumiem jābūt tādai, ka Regulas Nr. 1408/71 76. pants un Regulas Nr. 574/72 10. pants jāinterpretē tādējādi, ka tiesības uz bērna pabalstu, ko maksā saskaņā ar dalībvalsts, kurā viens no vecākiem dzīvo kopā ar attiecīgajiem bērniem, tiesību aktiem, nevar apturēt iesniedzējtiesā izskatāmās lietas situācijā, kad bijušajam laulātajam, kas ir otrs šo bērnu vecāks, atbilstoši Regulas Nr. 1408/71 73. pantam ir tiesības uz ģimenes pabalstiem saskaņā ar nodarbinātības valsts tiesību aktiem, bet viņš šos pabalstus faktiski nesaņem, jo tos nav pieprasījis.

24 — Skat. iepriekš 8. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Kracht*, 12.–14. punkts.

25 — Skat. iepriekš 8. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Kracht*, 12. un 13. punkts.

26 — Tādā pašā veidā es neesmu pārliecināts, ka Regulas Nr. 1408/71 75. panta 2. punktu, kas attiecas uz situāciju, kad ģimenes pabalstus "neizmanto" persona, kas faktiski nerūpējas par attiecīgās ģimenes locekļiem, ar mērķi uzturēt šos ģimenes locekļus, var līdzīgi piemērot tādiem apstākļiem kā šajā lietā, kuros attiecīgie ģimenes pabalsti netika pieprasīti un līdz ar to netika saņemti.

27 — Šajā sakarā īpaši skatīt 1981. gada 19. februāra spriedumu lietā C-104/80 *Beeck* (*Recueil*, I-503. lpp., 12. punkts).

## V — Secinājumi

66. Iepriekš minēto iemeslu dēļ es ierosinu uz *Bundesfinanzhof* uzdotajiem jautājumiem atbildēt šādi:

"Padomes 1971. gada 14. jūnija Regulas (EEK) Nr. 1408/71 par sociālā nodrošinājuma shēmu piemērošanu darbiniekiem, pašnodarbinātām personām un viņu ģimenes locekļiem, kas pārvietojas Kopienā, kas grozīta ar Padomes 1996. gada 2. decembra Regulu Nr. 118/97, 76. pants un Padomes 1972. gada 21. marta Regulas (EEK) Nr. 574/72, ar kuru nosaka īstenošanas kārtību Regulai Nr. 1408/71, kas grozīta ar Regulu (EK) Nr. 647/2005, 10. pants jāinterpretē tādējādi, ka tiesības uz bērna pabalstu, ko maksā saskaņā ar dalībvalsts, kurā viens no vecākiem dzīvo kopā ar attiecīgajiem bērniem, tiesību aktiem, nevar apturēt iesniedzējtiesā izskatāmās lietas situācijā, kad bijušajam laulātajam, kas ir otrs šo bērnu vecāks, atbilstoši Regulas Nr. 1408/71 73. pantam ir tiesības uz ģimenes pabalstiem saskaņā ar nodarbinātības valsts tiesību aktiem, bet viņš šos pabalstus faktiski nesaņem, jo tos nav pieprasījis."